

2021-12-01

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr KFKS 2021/440

Kommunstyrelsen

Politikerinitiativ – Inför nya morötter för att höja kvaliteten i äldreomsorgen

Politikerinitiativ den 29 mars 2021 av Mats Gerdau (M) och Karin Teljstedt (KD)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen noterar att det redan pågår ett arbete som uppfyller intentionerna i politikerinitiativet. Politikerinitiativet är därmed färdigbehandlat.

Sammanfattning av ärendet

I politikerinitiativet föreslås att stadsledningskontoret och äldreheten får i uppdrag att återkomma med konkreta förslag på hur nya statliga medel för stärkt kvalitet i äldreomsorgen kan användas i Nacka utifrån kontinuitetsbonus, utbildningsbonus samt förstärkt sjuksköterskebemanning och fler specialistsjuksköterskor.

Äldreheten och stadsledningskontoret är positiva till förslagen. Äldrenämnden införde en bonusersättning för kontinuitet i januari 2021. Stadsledningskontoret noterar att ytterligare beslut i linje med initiativet fattades den 15 november för mål och budget 2022 i form av förstärkning av införd bonus, checkhöjningar kopplade till höjda krav på utbildningsnivån inom hemtjänst samt checkhöjning kopplad till stärkt sjuksköterskebemanning genom nya bestämmelser i auktorisationsvillkoren. Intresseanmälan för statsbidraget är gjord och i nuläget inväntar äldreheten att den andra delen av Socialstyrelsens ansökan öppnas, utifrån vilken Socialstyrelsen sedan fattar beslut om eventuell tilldelning.

Mot bakgrund av redovisningen i ärendet föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen noterar att det redan pågår ett arbete som uppfyller intentionerna i politikerinitiativet, samt att politikerinitiativet därmed kan anses färdigbehandlat.

Förslagen i politikerinitiativet

I politikerinitiativet förslås att stadsledningskontoret och äldreheten får i uppdrag att återkomma med konkreta förslag på hur nya statliga medel för stärkt kvalitet i äldreomsorgen kan användas i Nacka, baserat på att 30 miljoner fördelas enligt följande inriktning:

1. Förstärk kvalitetsbonusen i hemtjänsten. (10 miljoner kronor)
2. Inför en ny bonus för hemtjänstföretag som uppnår högre utbildningsnivå än dagens auktorisationskrav på att 50% ska vara undersköterskor. (10 miljoner kronor)

3. Förstärk sjuksköterskebemanning och fler specialistsjuksköterskor på de särskilda boendena genom nya bestämmelser i auktorisationsvillkoren. (10 miljoner kronor)

Ärendets beredning

Politikerinitiativet har lämnats i både kommunstyrelsen och i äldrenämnden. Nedan framgår äldrenämndens beslut med anledning av politikerinitiativet.

Äldrenämnden

Strax efter att politikerinitiativet inkom till äldrenämnden beslutade riksdagen den 7 april 2021 om ändringar i statens budget för 2021 för att ge ökat stöd till äldreomsorgen.

Utgifterna i statens budget ökar med cirka 4,3 miljarder 2021 och dessa medel ska avsättas till följande åtgärder:

1. Antalet timanställningar ska minska och personalkontinuiteten öka inom äldreomsorgen.
2. Den medicinska kompetensen ska öka inom äldreomsorgen. Medlen ska användas för att öka läarkompetensen, utöka sjuksköterskebemanningen och göra det möjligt för fler undersköterskor att utbilda sig till specialistundersköterskor.
3. Möjligheten till trygga boenden för äldre ska öka. Till detta ska 1 miljard kronor avsättas 2021 till investeringsstöd för att stimulera om- och nybyggnation av särskilt boende samt bostäder på den vanliga bostadsmarknaden som riktar sig till gruppen 65+.

Äldrenämnden behandlade ärendet den 26 maj 2021 och såg då att det redan pågick ett arbete som uppfyller intentionerna i politikerinitiativet. Ett av de förslag som kommunen beslutade om 2020 var att från och med januari 2021 införa en bonusersättning inom hemtjänsten för att stimulera kontinuiteten för kunderna. Detta är det första bonussystem som införts i Nacka kommun. I samband med dialoger inför införandet ställde sig flera anordnare positiva till förslaget om premieersättning eller så kallad bonus. De framhöll dock att det var viktigt att bonusen skulle bli rättvis då olika anordnare har olika förutsättningar, till exempel beroende på företagets storlek. Se vidare under ”Stadsledningskontorets samlade bedömning” för mer bakgrund kring de tre olika delarna i initiativet.

Efter att äldrenämnden hade behandlat politikerinitiativet i maj inväntades Socialstyrelsens tillämpningsanvisningar, som kom den 1 september 2021. Ansökan om statsbidrag skulle ske i två steg, först som intresseanmälan före den 1 oktober 2021 och därefter själva ansökan före den 31 januari 2022. Äldreenheten gjorde en intresseanmälan. För att ha möjlighet att kunna ta del av statsbidragen behöver äldreenheten som nästa steg samla in uppgifter från anordnarna och redovisa bemanningen i verksamheterna vid två jämförande mätpunkter. I nuläget inväntar äldreenheten att den andra delen av Socialstyrelsens ansökan öppnas, utifrån vilken Socialstyrelsen sedan fattar beslut om eventuell tilldelning. Under förutsättning att Nacka tilldelas medel ska äldreenheten återkomma med konkreta förslag på hur denna prestationsbaserade ersättning kan se ut. En eventuell tilldelning kommer att ske under andra kvartalet 2022.

Stadsledningskontorets samlade bedömning

Stadsledningskontoret instämmer i äldrenämndens beslut med anledning av politikerinitiativet. Genom utveckling av positiva styrmedel i form av prestationsbaserad ersättning kan vi attrahera de bästa anordnarna inom våra kundval och därmed öka kvalitet och kontinuitet för våra kunder. Nedan redovisas stadsledningskontoret samlade bedömning över politikerinitiativets tre frågeställningar.

Förslag 1 i politikerinitiativet - Förstärk kvalitetsbonusen i hemtjänsten

Under förra året genomförde äldrenämnden en översyn av kundvalet hemtjänst. I rapporten som kallades "Hemtjänst 2.0" presenterar äldreheten förslag på hur kommunen kan arbeta med dessa utmaningar med huvudsyftet att öka kundnöjdheten. Ett av de förslag som äldrenämnden fattade beslut om var att införa en bonusersättning inom hemtjänsten för att stimulera kontinuiteten för kunderna. En hög kontinuitet innebär att kunden får besök av färre olika personer från anordnaren under en mätperiod. Detta är det första bonussystem som införts i Nacka kommun. Anordnare ställer sig även positiva till premieersättning eller så kallad kvalitetsbonus, men framhåller att det är viktigt att den blir rättvis då olika utförare har olika förutsättningar, till exempel beroende på företagets storlek. I forskningsprojektet HEKLA som beskrevs i rapporten "Hemtjänst 2.0" lyfter man fördelar med ersättningar som stimulerar till ökad kvalitet som exempelvis kontinuitet. Enligt forskningsprojektet skulle incitament till bättre kontinuitet kunna förbättra arbetsvillkoren för personalen, vilket kan leda till att arbetet blir attraktivare. Kvalitetsbonusen sattes för tertiäl 1 till 4 kronor per timme vilket motsvarar 2 miljoner på ett år om alla anordnare skulle nå upp till målet på maximalt 9,5 personal hos en kund under en 14 dagarsperiod. I tertiäl 2 ökades beloppet till 7 kronor genom att använda kvarvarande överskott från årets första fyra månader i kombination med en sänkning av prognostiserad måluppfyllelse. Kontinuitetsbonusen finansieras redan inom ramen för äldrenämndens budget för 2021. I mål och budget för 2022–24 fattades beslut om ytterligare 3 miljoner i kontinuitetsbonus för 2022. Ett arbete pågår nu på äldreheten med en analys av kontinuitetsbonusens utfall.

Förslag 2 i politikerinitiativet - Inför en ny bonus för hemtjänstföretag som uppnår högre utbildningsnivå än dagens auktorisationskrav på att 50% ska vara undersköterskor.

I tidigare auktorisationsvillkor för hemtjänsten skulle minst 50 procent av omvårdnadspersonalen ha godkänd utbildning. Personalens utbildning har stor betydelse för kvaliteten inom äldreomsorgen. Inspektionen för vård och omsorg har bland annat konstaterat att kompetensbrist hos personal är en vanlig anledning till missförhållanden och vanvård. Motsvarande krav på andel personal med godkänd utbildning på särskilda boenden är 90 procent. Hemtjänstpersonalens arbete innebär ofta ensamarbete och de har sällan stöd i sitt arbete från hälso- och sjukvårdskunnig personal. Detta till skillnad från särskilda boenden. Hemtjänstchecken ökade med 4% för 2021 motsvarande 8 miljoner kronor, vilket förväntas höja kvaliteten i avseende på anordnarnas utbildningsnivå.

Det statliga bidraget äldreomsorgslyftet ger anställd personal möjlighet att läsa till undersköterska på betald arbetstid. Anordnarna inom hemtjänsten har ansökt om relativt få platser till äldreomsorgslyftet. Orsaken till det är att det är svårt för anordnarna att locka personal att studera. Anordnarna uppger att de gärna vill tillsvidareanställa personal men att osäkerheten kring vilken ersättning de får månad till månad gör att de inte vågar tillsvidareanställa. Utbildad personal väljer oftare att arbeta på särskilda boenden där kraven för utbildad personal är högre och de har möjlighet till tryggare anställningsvillkor. Inom särskilda boenden är risken för ”tomplatser” avsevärt mindre än risken för ett uteblivet besök för hemtjänstanordnarna vilket borgar för större förutsägbarhet.

Bedömningen är att andelen utbildade undersköterskor inom hemtjänsten bör höjas för att möjliggöra en ökad kvalitet även på längre sikt. Detta visar inte minst erfarenheterna från pandemin. Utifrån att en första prestationsbaserad ersättning i form av kontinuitetsbonus infördes i januari i år föreslog äldreheten att utfallet av den behövde analyseras och följas innan en ytterligare prestationsbaserad ersättning infördes. I oktober 2021 fattade äldreutskottet beslut om en höjning av andel omvårdnadspersonal med godkänd utbildning från 50% till 60%. I mål och budget för 2022–24 fattades sedan beslut om ytterligare checkökning på 4% motsvarande 8,8 miljoner kronor.

Införande av ytterligare en bonus i form av en utbildningsbonus kan vara ett sätt att skapa ännu starkare incitament längre fram.

Förslag 3 i politikerinitiativet - Förstärk sjuksköterskebemanning och fler specialistsjuksköterskor på de särskilda boendena genom nya bestämmelser i auktorisationsvillkoren.

Under pandemin har flera anordnare identifierat behovet av ökad medicinsk kompetens, särskilt på helgerna. De flesta särskilda boenden har sjuksköterska på plats mellan 08.00-16.30 på vardagarna. Under jourtid har de sjuksköterskor med 30 minuters inställelsestid. I praktiken fungerar inställelsetiden sällan tillfredställande eftersom en sjuksköterska kan ha hundratals patienter i flera olika kommuner. Under pandemin har störst behov av att få träffa en sjuksköterska på plats varit under dagtid på helg. Det har resulterat i att de flesta anordnare har utökat sin sjuksköterskebemanning under jourtid. Den ökade sjuksköterskebemanningen finansierades år 2020 med stadsbidrag för merkostnader för covid-19. Flera forskningsrapporter visar att tät sjuksköterskebemanning minskar risken för vårdskador och dödlighet. Sedan pandemin startade har äldreheten särskilt följt upp hälso- och sjukvården och behoven som finns inom särskilda boenden. Även i Coronakommissionens delrapport presenteras att tillgången till sjuksköterskor på särskilda boenden behöver ses över och utökas. Utredaren av äldreomsorgslagen (Kommittédirektiv 2020:142) ska bland annat utreda och lämna förslag på hur den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen behöver förstärkas. En eventuell lagförändring kan komma att påverka äldreutskottets ansvar och uppdrag. De äldre som blir beviljade äldreboenden har en hälsa som innebär att de inte längre kan bo kvar i sitt ordinarie boende. Det i sig betyder att kunderna har stora vård- och omsorgsbehov. I politikerinitiativet framgår även att fler sjuksköterskor ska utbilda sig till specialistsjuksköterskor. Äldreutskottet uppmanar redan nu anordnare att möjliggöra för att fler sjuksköterskor läser specialistutbildning på betald

arbetstid med hjälp av de statliga stimulansmedel som tillkommit genom den nationella satsningen på en God och Nära Vård.

Äldrenämnden beslutade i oktober 2021 om förändringar i auktorisationsvillkoren för särskilt boende. I linje med politikerinitiativet utökades bemanningen av sjuksköterska till att även omfatta dagtid på plats under helger, så att jour bara ska behövas nattetid oavsett veckodag. I mål och budget för 2022–24 fattades sedan beslut om en checkhöjning omfattande 3% eller 14,3 miljoner kronor.

Mot bakgrund av denna redovisning i ärendet är stadsledningskontorets samlade bedömning att det redan pågår ett arbete som uppfyller intentionerna i initiativet, och föreslår att kommunstyrelsen med en notering om detta förklarar politikerinitiativet som färdigbehandlat.

Politikerinitiativet kan därmed anses färdigbehandlat.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut i ärendet medför ekonomiska konsekvenser i form av redan fastställda kostnadsökningar i mål och budget 2022-24.

Konsekvenser för barn

Ärendet innebär inte några direkta konsekvenser för barn.

Handlingar i ärendet

Bilaga 1 Politikerinitiativet

Karin Kollberg
Social- och äldredirektör
Stadsledningskontoret

Ellinor Egefors
Enhetschef
Äldreenheten